

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор Прикарпатського
національного університету імені Василя
Стефаника доктор економічних наук,
професор

Валентина ЯКУБІВ
30 " 06 І.к. 02125266 2025 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 12 від «24» червня 2025 р. фахового семінару
кафедри трудового, екологічного та аграрного права Навчально-наукового юридичного
інституту

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПРИСУТНІ:

- з кафедри трудового, екологічного та аграрного права: завідувачка кафедри, кандидатка юридичних наук, доцент Яремак З. В.; доцентка кафедри, докторка юридичних наук, доцентка, суддя Верховного Суду Багай Н.О.; доцентка кафедри, кандидатка юридичних наук, доцентка Мороз Г. В.; доцентка кафедри, кандидатка юридичних наук, доцентка Кохан Н. В.; доцентка кафедри, кандидатка юридичних наук, доцентка Данилюк Л. Р., докторка філософії за спеціальністю «Право» заступниця директора Навчально-наукового юридичного інституту викладачка кафедри Башурин Н.Я.

З інших кафедр Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: доктор юридичних наук, доцент, заступник директора Навчально-наукового юридичного інституту Вівчаренко О.А.; професор кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор, Мироненко І.В.; професорка кафедри цивільного права, докторка юридичних наук, професорка Зеліско А.В.

З інших установ фахівці за профілем представленої дисертації не залучались.

З присутніх – 4 доктори наук, 4 кандидата наук та доктор філософії за спеціальністю 081 Право – фахівці за профілем представленої дисертації.

Головуюча на фаховому семінарі – професор кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор Мироненко І.В.

СЛУХАЛИ:

1. Результати дисертаційної роботи Кисилиці Наталії Дмитрівни аспірантки 4-го року навчання денної бюджетної форми на тему «Припинення права оренди землі», поданої на

здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Тему дисертаційної роботи «Припинення права оренди землі» затверджено на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 9 від 5 листопада 2019 р.).

Науковим керівником затверджено – докторку юридичних наук, доцентку, суддю Верховного Суду Багай Надію Онуфріївну.

2. Виступ здобувачки (до 20 хв.).

3. Запитання до аспіранта по темі дисертації ставили: кандидатка юридичних наук, доцентка Яремак З. В.; кандидатка юридичних наук, доцентка Мороз Г. В.; кандидатка юридичних наук, доцентка Кохан Н. В.; кандидатка юридичних наук, доцентка Данилюк Л. Р.; докторка філософії за спеціальністю 081 «Право» Башурин Н.Я.; доктор юридичних наук, доцент Вівчаренко О.А.; доктор юридичних наук, професор Мироненко І.В.

До доповіді було задано 7 запитань, на які здобувачка дала правильні та ґрунтовні відповіді.

4. Виступи присутніх членів семінару, які зазначили що представлена дисертація виконана на актуальну тему та є комплексним дослідженням припинення права оренди землі. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, у якій розв'язано важливе наукове завдання – шляхом формування ряду положень, висновків і пропозицій, які розкривають особливості припинення права оренди землі, а також визначають зміст практичних рекомендацій щодо вдосконалення чинного земельного права, що має важливе значення для галузі знань «Право».

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, містить власні авторські висновки і практичні рекомендації. Усі праці виконані без співавторства. Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами)).

5. Виступ наукового керівника докторки юридичних наук, судді Верховного Суду Багай Н.О., яка відзначила, що підготовлена Наталією Дмитрівною робота має безумовну теоретичну та практичну цінність, вона є корисним та вагомим вкладом у сучасну науку, при цьому всі положення у роботі є аргументовані. Робота є такою, яка за своїми як формальними, так і змістовими характеристиками відповідає вимогам, що ставляться до такого виду робіт.

6. В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь: кандидатка юридичних наук, доцентка Яремак З. В.; кандидатка юридичних наук, доцентка Мороз Г. В.; кандидатка юридичних наук, доцентка Кохан Н. В.; кандидатка юридичних наук, доцентка Данилюк Л. Р.; докторка філософії за спеціальністю 081 «Право» Башурин Н.Я.; доктор юридичних наук, доцент Вівчаренко О.А.; доктор юридичних наук, професор Мироненко І.В.; докторка юридичних наук, професорка Зеліско А.В.

Заслухавши публічну презентацію наукових результатів дисертації Кисилиці Наталії Дмитрівни та обговоривши її на фаховому семінарі кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського університету імені Василя Стефаника прийнято висновок щодо рекомендації дисертаційної роботи «Припинення права оренди землі» до подання для створення разової спеціалізованої вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника для її захисту.

7. Висновок про перевірку дисертацій та наукових публікацій здобувачів на виявлення порушення академічної доброчесності з наданням (до витягу додається довідка за підписом проректора з наукової роботи університету).

УХВАЛИЛИ:

ПРИЙНЯТИ такий висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Висновок

наукового фахового семінару кафедри трудового, екологічного та аграрного права

Навчально-наукового юридичного інституту

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

«Припинення права оренди землі» здобувачки ступеня доктора філософії за

спеціальністю 081 Право (галузь знань 08 Право)

1. **Актуальність теми.** Земля відповідно до законодавства України є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Крім того, земля розглядається як територіальний базис, природний ресурс та основний засіб виробництва. Поєднання усіх зазначених характеристик землі ускладнює її використання, адже мова йде специфічний об'єкт правовідносин, корисні властивості якого повинні бути збережені для майбутніх поколінь.

Оренда землі як правовий інститут та вид правовідносин відома ще з античних часів, проте на території України тривалий час перебувала під заборонаю. Тільки після здобуття незалежності країни відновилася можливість набуття права приватної власності на землю та

передачі її в оренду, а отже виникла потреба у належному правовому регулюванні цих відносин. Протягом останніх тридцяти років українські науковці досліджували правові питання оренди землі та земельно-орендні правовідносини, проте питання припинення оренди землі досліджувалися тільки побіжно в межах загального аналізу. Відтак, на сьогоднішній день, надзвичайно актуальним є дослідження правового регулювання припинення права оренди землі. Зазначимо, що важливою складовою роботи також є аналіз припинення права оренди земельної частки (паю), зважаючи на те, що велика частина земель України до цього часу є неоформленими.

Актуальність дослідження також пов'язана з розвитком ринку землі, а також із законодавчими змінами у сфері використання землі. Тривалий час у юридичній науці розглядається питання правової природи права оренди землі та його місця у системі прав на землю. Більше того, аналіз чинного законодавства також не дозволяє дійти однозначного висновку щодо правової природи права оренди землі. Важливо звернути увагу на той факт, що Україна зараз перебуває у процесі вступу до Європейського Союзу. Відтак, однією з вимог такого вступу є адаптація українського законодавства до європейських стандартів. Природоохоронне законодавство, у тому числі положення, які стосуються використання природних ресурсів повинні відповідати загальній стратегії сталого розвитку та сталого використання природних ресурсів. Тому, окрема увага звертається на схожих та відмінних рисах орендного законодавства України та деяких країн ЄС та забезпечення сталого землекористування у орендних правовідносинах.

Окремі проблемні питання правового регулювання оренди землі розкриваються у наукових працях спеціалістів земельного, цивільного, та аграрного та екологічного права, зокрема: Н. О. Багай, О. Г. Бондаря, Д. В. Бусуйок, М. Я. Ващишин, О. А. Вівчаренка, А. П. Гетьмана, А. В. Духневич, О. В. Єлісеєвої, В. М. Єрмоленка, О. І. Заєць, І. В. Ігнатенко, Н. В. Ільків, І. І. Каракаша, Н. Р. Кобецької, Т. О. Коваленко, В. В. Костицького, І. О. Костяшкіна, П. Ф. Кулинич, Т. В. Курман, Н. Р. Малишевої, І. В. Мироненка, А. М. Мірошніченка, Г. В. Мороз, В. В. Носіка, В. Д. Сидор, В. І. Семчика, І. В. Спасибо-Фатєєвої, А. М. Статівки, Н. І. Титової, В. Ю. Уркевича, Ю. С. Шемшученка, М. В. Шульги, Т. Є. Харитонової, В. З. Янчука, та інших.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (№ 9 від 5 листопада 2019 року). Дисертаційна робота виконана на кафедрі трудового, екологічного та аграрного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника в межах науково-дослідної роботи на тему «Вдосконалення правового регулювання

земельних, аграрних та екологічних відносин в умовах адаптації до законодавства ЄС» (номер державної реєстрації 0110U003028).

3. Наукова новизна. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, містить власні авторські висновки і практичні рекомендації. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані та достовірні. Це обумовлено застосуванням наукових методів дослідження, використання яких у дисертації зумовлене метою та поставленими завданнями, а також специфікою об'єкта й предмета дослідження. Відповідно до поставлених мети і завдань у роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження правових явищ. Під час написання дисертації використано такі методи: історико-правовий, діалектичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, структурно-функціональний та інші. Історико-правовий метод застосовувався при дослідженні становлення та розвитку законодавства у сфері оренди землі. За допомогою діалектичного методу визначено правову природу права оренди землі. Системно-структурний метод застосовувався для тлумачення правових категорій з метою уточнення понятійно-категоріального апарату щодо регулювання оренди землі та припинення права оренди землі. Порівняльно-правовий метод використовувався для порівняння нормативно-правових актів країн Європейського Союзу та України, які регулюють відносини оренди землі, встановлення їх спільних та відмінних рис. Структурно-функціональний метод використовувався як універсальний засіб аргументації наукових висновків і розроблення науково обґрунтованих пропозицій наукового дослідження.

4. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дослідженні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження права оренди землі, та правовідносин оренди землі, а також пошуку та вирішення актуальних проблем правового регулювання припинення права оренди землі;
- у правотворчості – шляхом усунення законодавчих прогалин та колізій та удосконалення законодавства про оренду землі;
- у навчальному процесі – при розробці навчальних посібників і методичних матеріалів, викладанні навчальної дисципліни «Земельне право України».

5. Наукова новизна одержаних результатів отриманих результатів проведеного дослідження дозволяє сформулювати наступні положення, висновки й пропозиції, які характеризуються науковою новизною та виносяться на захист:

Вперше:

1) визначено поняття «припинення права оренди землі» як визнаний державою факт втрати правового зв'язку між орендодавцем і орендарем, щодо володіння та користування

земельною ділянкою, у зв'язку із настанням обставин, передбачених законами України або договором оренди землі;

2) запропоновано визначення поняття «підстави припинення права оренди землі», що розглядається як сукупність передбачених нормами земельного, цивільного, екологічного законодавства та договором оренди землі послідовних юридичних фактів, які є необхідними та достатніми для припинення договору оренди землі та внесення відомостей про припинення права оренди до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень;

3) обґрунтовано, що у юридичному (фактичному) складі припинення права оренди землі головним юридичним фактом є припинення (розірвання) договору оренди землі;

4) визначено відмінності між знищенням та пошкодженням об'єкта оренди, що є підставою розірвання договору оренди землі. Зокрема встановлено, що під знищенням об'єкта оренди землі, мається на увазі неможливість для орендаря отримувати корисні властивості із земельної ділянки протягом всього строку оренди, передбаченого в договорі оренди землі. Пошкодження земельної ділянки характеризується тимчасовою втратою корисних властивостей земельної ділянки, які можуть бути відновлені до закінчення строку дії договору оренди землі;

5) встановлено спільні та відмінні риси у правовому регулюванні припинення оренди землі у деяких країнах Європейського Союзу та України. Виявлено, що підстави припинення оренди землі відповідно до законодавства України та країн ЄС є схожими, проте, визначаються, як правило у цивільних кодексах; окрім загальних підстав припинення оренди землі законодавством країн ЄС передбачено положення, спрямовані на попередження негативного впливу на земельні ділянки, зупинення діяльності, яка є джерелом забруднення, та проведення відновлювальних заходів за рахунок землевласників, землекористувачів; в усіх досліджених країнах ЄС законодавством передбачено повноваження органів державної влади, які спрямовані на збереження земельних ресурсів;

6) запропоновано доповнити ч. 2 ст. 31 Закону України «Про оренду землі» таким положенням: «Договір оренди землі припиняється також в інших випадках, передбачених законом та договором».

Удосконалено:

7) періодизацію правового розвитку оренди землі, зокрема виділено такі історичні періоди:

111 р. до н.е. – VII ст. н.е - період формування перших письмових згадок про регулювання оренди землі. В цей час зароджуються зобов'язальні правовідносини оренди землі, з яких поступово виокремлюється емфітевзис та суперфіцій, що набули ознак обмежених речових прав;

VII ст. – XIV ст. - характеризується початком встановлення феодальної залежності селян. Широкого застосування набуває «чиншове право», яке мало ознаки емфітевзису та передавалося спадкоємцям, а також земельні контракти, які регулювали відносини оренди маєтностей; XIV-XVIII ст. – період, що характеризується дією різних нормативних актів, залежно від частини території України, яка входила до складу Речі Посполитої та російської імперії. Набули поширення контракти, якими регулювалися відносини оренди землі та які додавалися до актових книг суду;

XVIII-XIX ст. – період, за якого орендні відносини регулювалися відповідно до Цивільного кодексу Східної Галіції та Австрійського цивільного уложення. Право оренди землі мало ознаки речового права. На іншій частині території України розвиток земельного законодавства характеризувався суттєвим відставанням;

з 1917 до 1990 рр. XX ст. в Україні змінювалися форми власності на землю та умови її використання. З 1918 року ліквідували право приватної власності на землі, а з 1922 року землекористування набуло форми «трудої оренди»;

з 1991 до сьогодні - оренда землі спочатку визначалася як зобов'язальне право, проте, в подальшому, право оренди землі набуло ознак обмеженого речового права, яке підлягало відчуженню. З 24.03.2022 на території України відбувся перехід земельних відносин до умов воєнного стану, тому внесено зміни до Перехідних положень Земельного кодексу України;

8) твердження, що право оренди землі слід вважати зобов'язальним правом у орендних правовідносинах;

9) визначення поняття «право оренди землі», як засноване на договорі оренди землі суб'єктивне право володіння та користування землею, що виникає в орендаря з моменту державної реєстрації такого права;

10) визначення поняття «порядок припинення права оренди землі», що розглядається як передбачена законодавства чи договору оренди чітко визначена послідовність юридичних фактів, накопичених у юридичному складі, настання якого пов'язують із припиненням права оренди землі;

11) обґрунтовано, що формою припинення права оренди землі є юридичний акт, на підставі якого вносяться відомості про припинення права до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень. До таких юридичних актів належать документи, що посвідчують факт припинення права та є підставою для державної реєстрації припинення права оренди землі;

12) моментом припинення права оренди землі є дата внесення запису про припинення права оренди до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень;

13) підхід до визначення сталого землекористування як поєднання екологічної, економічної та соціальної складових. Ці складові відображені в системі територіального

планування, через визначення функціонального призначення територій у містобудівній документації та цільового призначення земельних ділянок у Державному земельному кадастрі;

Набуло подальшого розвитку:

14) дослідження виділення земельної ділянки в натурі (на місцевості), яке є підставою переукладення договору оренди землі. Внаслідок виділення відбувається припинення договору оренди земельної частки (паю) та припинення права оренди земельної частки (паю) з наступним переукладенням договору оренди земельної ділянки, що є підставою виникнення права оренди земельної ділянки;

15) визначення поняття «право оренди землі» як засноване на договорі оренди землі суб'єктивне право володіння та користування землею, що виникає в орендаря з моменту державної реєстрації такого права;

16) розмежування ознак оренди землі та права оренди землі. Ознаки оренди землі: договірна форма землекористування; об'єктом орендних правовідносин є земля (земельна ділянка та земельна частка (пай)); землекористування є оплатним; має строковий характер правовідносин; метою є отримання продукції та доходів від здійснюваної діяльності. Ознаки права оренди землі: засноване на договорі оренди землі; виникає з моменту державної реєстрації; є суб'єктивним правом в орендних правовідносин; складається з тріади правомочностей (право на власні дії, право на чужі дії, право на захист); належить орендарю; право оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення може відчужуватися, передаватися у заставу (іпотеку) орендарем;

17) класифікація підстав припинення права оренди землі залежно від волевиявлення суб'єктів орендних правовідносин: за ініціативою суб'єкта (суб'єктів) правовідносин (добровільне припинення); незалежно від волевиявлення суб'єкта (суб'єктів) правовідносин, у зв'язку з виникненням об'єктивних обставин, які унеможливають подальше використання об'єкта оренди; примусове припинення у разі порушення умов договору чи законодавства суб'єктом правовідносин.

6. Особиста участь автора.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі трудового, екологічного та аграрного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, науковий керівник докторка юридичних наук, доцентка, суддя Верховного Суду Багай Н.О.

Робота є результатом самостійних досліджень Кисилиці Н.Д.

7. Публікації. Основні положення дисертації відображено у 18 наукових публікаціях, в яких повністю відображені основні результати дисертації, з них 4 статті у наукових

фахових виданнях України, 1 стаття надрукована у фаховому виданні іншої держави, 1 розділ у колективній монографії та 12 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, містить власні авторські висновки і практичні рекомендації. Викладені в дисертації наукові результати отримано здобувачем особисто.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1) Кисилиця Н. Д. Поняття підстав припинення права оренди землі. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2020. Вип. 52. С. 140-151

URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/4469/4969>

2) Кисилиця Н. Д. Знищення земельної ділянки як підстава припинення права оренди землі. *Київський часотис права*. №1, 2022. С. 97-103

DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.1.15>

URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/138/127>

3) Кисилиця Н. Д. Історико-правовий аналіз права оренди землі. *Юридичний науковий електронний журнал*. №8, 2023. С. 246-250

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/56>

URL: http://lsej.org.ua/8_2023/56.pdf

4) Кисилиця Н. Д. Класифікація підстав припинення права оренди землі. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. №63, 2023. С. 3.1-3.11

DOI: <https://doi.org/10.15330/apiclu.63.3.1-3.11>

URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/7431/7648>

5) Кисилиця Н. Д. Загальні засади обмеження права оренди землі. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. №3 (55), 2023. С. 136-144

DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.3.21>

URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/10565>

6) Kysylytsia N. The main aspects of sustainable land use. *Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph* / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2022. 156-181p.

URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2022.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7) Кисилиця Н. Д. Особливості підстав припинення права оренди землі. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докто-рантів, аспірантів*

університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 6–8 квітня 2020 р., м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2020. С. 387-389

URL:https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2020/08/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2_2020..pdf

8) Кисилиця Н. Д. Проблеми юридичної природи права оренди землі. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (30 квітня 2020 р.)*. Івано-Франківськ, 2020. С. 88-91

URL:<https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2021/05/conf-youth2020.pdf>

9) Кисилиця Н. Д. Розвиток правового регулювання припинення права оренди землі. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік* ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 5–9 квітня 2021 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2021. С. 281-283

URL:<https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2021/08/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8-%D0%BF%D0%BD%D1%832021.pdf>

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

10) Кисилиця Н. Д. Припинення договору як підстава припинення права оренди землі. *Матеріали XXVII науково-практичної конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції»* м. Харків, 30 квітня. 2021 р. Харків, 2021. С. 150-151

11) Кисилиця Н. Д. Виділення в натурі земельної частки (паю) як підстава припинення права оренди землі. *Ефективність регулювання екологічних, природоресурсних та космічних відносин для сталого розвитку: право, інституції, сучасні інформаційні технології*: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. до 30-річчя Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та 20-річчя Земельного кодексу України (м. Київ, 12 листопада 2021 р.). Київ: Видавництво «Наукова столиця», 2021. С. 218-222;

12) Nataliia Kysylytsiia. Alienation of land lease right. *Book of Abstracts. international conference: XXI century, new challenges and modern development tendencies of law*, December 21-22, 2021. Baku State University. Baku, Azerbaijan 2021. P. 254-255

URL:http://cncmdtlaw.bsu.edu.az/book_of_abstract_cncmdtlaw2021.pdf?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc&_x_tr_sch=http

13) Кисилиця Н. Д. Особливості припинення права оренди землі у країнах ЄС. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів*

університету за 2021 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 4–5 квітня 2022 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2022. С. 231-233

URL:<https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2022/08/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8-%D0%BF%D0%BD%D1%83-2022-.pdf>

14) Кисилиця Н. Д. Правова природа припинення права оренди землі. *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (16 травня 2022 р.)*. Івано-Франківськ, 2022. С. 98-101

URL:https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2023/01/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%85-%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%85_2022.pdf

15) Кисилиця Н. Д. Теоретичні засади права оренди землі. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2022 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 3–7 квітня 2023 р., м. Івано-Франківськ*. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2023 С. 281-281

URL: <https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2023/10/2023-tezy-vyk-1.pdf>

16) Кисилиця Н. Д. Добровільна відмова від договору як підстава припинення права оренди землі. *Матеріали звітної наукової конференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2023 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 1–5 квітня 2024 р., м. Івано-Франківськ*. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. с. 207-209

URL: <https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2024/07/zbirnyk-tezy-vykladachiv.pdf>

17) Кисилиця Н.Д. Загальна характеристика права оренди земельної частки (паю). *Вдосконалення правового регулювання: погляд молодих науковців: Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів освіти та молодих вчених (10-11 травня 2024 року)*. Івано-Франківськ, 2024. 6 с. 318-322

URL: <https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2024/07/youth2024.pdf>

18) Кисилиця Н. Д. Правове регулювання дотримання принципу сталого землекористування в орендних правовідносинах в Україні та країнах ЄС. *Юридичні аспекти протидії сучасним загрозам сталому розвитку: тези доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Від громадянського суспільства – до правової держави»* (Харків, 07 червня 2024 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024 с. 186-191

URL: https://law.karazin.ua/resources/doks2021/nauka/repozitary/Konferentsiia_07-06-2024_Zbirka_tez.pdf

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою й завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які охоплюють дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг дисертації складає 224 сторінки. Список використаних джерел містить 257 найменування і викладений на 25 сторінках. Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

ВВАЖАТИ:

1. Що дисертаційна робота Кисилиці Н. Д. на тему «Припинення права оренди землі», є завершеною науковою працею, у якій розв'язано важливе наукове завдання – шляхом формування ряду положень, висновків і пропозицій, які розкривають особливості припинення права оренди землі, а також визначають зміст практичних рекомендацій щодо вдосконалення чинного земельного законодавства у сфері регулювання земельних правовідносин, що має важливе значення для галузі знань «Право».

2. За темою дисертації опубліковано 18 наукових публікацій, в яких повністю відображені основні результати дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття надрукована у фаховому виданні іншої держави, 1 розділ у колективній монографії та 12 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

3. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами)).

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «Припинення права оренди землі», подану Кисилицею Наталією Дмитрівною на здобуття ступеня доктора філософії, для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Розглянувши заяви і документи голови СВР, рецензентів і опонентів та встановивши, що подані документи відповідають вимогам до членів спеціалізованої вченої ради згідно Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження

ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами)).

Пропонувати вченій раді Університету призначити наступний склад разової ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради

1. **Мироненко Ігор Віталійович** - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. (за згодою)

Публікації з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача:

1) Moroz G., Myronenko I., Vivcharenko O., Kobetska N. Environmental Restrictions on the Exercise of Land Rights: European Experience. *International Journal of Agricultural Extension*. 2021. Special Issue (02). S. 73–81. ISSN: 2311-8547

DOI: 10.33687/ijae.009.00.3963

URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85123348106&origin=recordpage>

2) Мироненко І. В. Правова природа положень про добросусідство (право сусідства) та їх місце у системі регулювання правового режиму земель в Україні. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2024. Вип. 65. С. 3.1–3.10.

DOI: <https://doi.org/10.15330/apiclu.65.3.1-3.10>

URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/8249/8352>

3) Вівчаренко О.А., Мироненко І.В., Мороз Г.В. Правове регулювання оренди землі в умовах воєнного стану. *Приватне та публічне право*. 2024. № 4. С. 14-19

DOI: 10.32782/2663-5666.2024.4.3

URL: http://pp-law.in.ua/archive/4_2024/5.pdf

Рецензентами:

2. **Вівчаренко Олег Антонович** - доктор юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України, заступник директора Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. (за згодою)

Публікації з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача:

1) Moroz G., Myronenko I., Vivcharenko O., Kobetska N. Environmental Restrictions on the Exercise of Land Rights: European Experience. *International Journal of Agricultural Extension*. 2021. Special Issue (02). S. 73–81. ISSN: 2311-8547

DOI: 10.33687/ijae.009.00.3963

URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85123348106&origin=recordpage>

2) Вівчаренко О.А., Мироненко І.В., Мороз Г.В. Правове регулювання оренди землі в умовах воєнного стану. *Приватне та публічне право*. 2024. № 4. С. 14-19

DOI: 10.32782/2663-5666.2024.4.3

URL: http://pp-law.in.ua/archive/4_2024/5.pdf

3) Вівчаренко О.А., Мороз Г.В. Припинення права користування землею: порівняльно-правовий аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 200-203

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/46>

URL: http://www.lsej.org.ua/2_2025/48.pdf

Офіційними опонентами

3. **Шульга Михайло Васильович** - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Публікації з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача:

1) Шульга М. В., Лісова Т. В., Мельник Н. О. Особливості правового режиму землі як основного національного багатства в Україні. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 164-171.

DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.1.24>

URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/1_2023/24.pdf

2) Шульга М. В. Правові наслідки нецільового використання земельних ділянок. *Право та інновації*. 2024. № 2. С. 21-26.

DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2\(46\)-3](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2(46)-3)

URL: <https://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/1134/818>

3) Шульга М. В. Актуальні правові аспекти оренди земель. *Юридичний вісник*. 2025. № 1. С. 172-179

DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v1.2025.22>

URL: http://yurvisnyk.in.ua/v1_2025/24.pdf

4. **Ващишин Марія Ярославівна** докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка (за згодою).

Публікації з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача:

1) Pylypenko, P., Vashchyshyn, M., Fedorovych, V., Naida, K., Kolisnichenko, R. Legal security of land relations in the system of sustainable development. *International Journal of Sustainable Development and Planning*. 2023. Vol. 18, No. 5, pp. 1597-1604. ISSN: 1743-7601

DOI:10.18280/ijstdp.1805312.

URL:<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85161890945&origin=recordpage>

2) Shakhathreh, H.J.M., Alazzam, F.A.F., Vashchysyn, M., Shparyk, N., Gontar, Z. Methodological approach for developing legal frameworks to protect land relations in homeland security. *International Journal of Safety and Security Engineering*. 2023. Vol. 13, No. 3, pp. 501-507. ISSN: 2041-9031

DOI: 10.18280/ijssse.130312

URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85175661828&origin=recordpage>

3) Ващишин М.Я. Емфітевзис та оренда земельної ділянки: проблеми розмежування та взаємодії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 4. с. 221-224

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-4/50>

URL: http://www.lsej.org.ua/4_2025/52.pdf

5. **Заєць Олена Іванівна** - кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри земельного та аграрного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (за згодою).

1) Коваленко Т. О., Заєць О. І. Обмеження земельних прав громадян в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 76(2). С. 16-23.

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.2.2>

URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/280701/274905>

2) Заєць О. І. Особливості сучасної судової практики щодо негативного захисту прав на земельні ділянки. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. № 4. С. 259-264

DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.40>

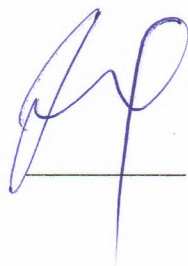
URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/310984/302264>

3) Заєць, О. І. Характерні ознаки та особливості визнання земельного права як способу захисту. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 2. С. 249-254.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2021.50

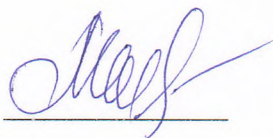
URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/763/713>

Голова фахового семінару
доктор юридичних наук, професор

Ігор МИРОНЕНКО

Секретар фахового семінару
кандидатка юридичних наук, доцентка

Галина МОРОЗ